

CÜMLEYE HAKİM OLAN DUYGULAR

Küçümseme Cümleleri

Bir kişiye veya bir olaya değer vermeme, onu küçük görme, önemsememe, hafife alma anlamı taşıyan cümlelerdir.

- Öve öve bitiremediğin mobilyalar bunlar mıydı?
- Bu maçı kazanıp da şampiyon olacakmış.
- Öyküsü dergi de çıktı diye kendisini yazar sanıyor.

Azımsama Cümleleri

Bir şeyin miktarca az olduğunu, yetersiz görüldüğünü ifade eden cümlelerdir.

- Bütün bu işleri yapmak için topu topu iki günümüz var.
- Bir tanecik mi ayakkabın var?
- Bu kadarlık ücretle çalışmam.

! DİKKAT

Azımsama ve küçümseme birbirine karıştırılmamalıdır. Azımsama az bulmayı ifade ederken küçümsemede alay sezilir.

- Bu kadar çalışmayla mı sınavı kazanacaksın?
- Büyüyecekmiş de bize bakacakmış.

Eşitlik Bildiren Cümleler

İki veya daha çok şeyin eşit olması durumunu ifade eden cümlelerdir.

- Kazandığımız paraları yarı yarıya paylaştık.
- Boyca birbirleriyle aynılar.
- Öğretmenimiz herkesin sınavına beşer puan ekledi.

! DİKKAT

Eşitlik cümlelerinde “aslan payı” sözcük grubu kullanıldığında bu, büyük olan pay anlamına geldiğinden eşitliğe girmez. Ancak “kardeş payı” ifadesi eşitlik belirtir.

- Bu pastada aslan payı benim olsun.
- Dedesinin bahçesindeki elmaları kardeş payı bölüştüler.

Şaşıрма Cümleleri

Beklenmeyen bir durum karşısında ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememe, hayrete düşme anlamı taşıyan cümlelerdir.

- Böyle ansızın gideceğini hiç düşünmemiştim.
- Sınav sonucunu çok yüksek beklerken düşük gelmesin mi!

Sitem Cümleleri

Bir kimseye yaptığı bir hareketin, söylediği bir sözün kendisini kırdığını, gücendirdiğini öfkelenmeden ifade eden cümlelere sitem anlamlı cümleler denir.

- Herkesi tebrik ettin de bir tek beni kutlamadın.
- Ben seni her zaman korudum ama sen beni hep yalnız bıraktın.
- Ben senin dostun değil miyim, bana neden kötü davranıyorsun?

Yakınma (Şikâyet) Cümleleri

Bir durumdan duyulan rahatsızlığı ifade eden cümlelerdir.

- Gittiğinden beri hiç aramadı.
- Nerede nasıl davranacağını bir öğrenebilse.
- Şu odasını bir gün toplasa dişimi kıracağım.

DİKKAT

Sitem cümleleri , rahatsızlık duyduğumuz konuyu kişinin kendisine ifade ettiğimiz cümlelerken yakınma cümleleri ise rahatsız olduğumuz durumu o kişiye değil de bir başkasına anlatma durumudur.

- Buraya kadar geldin de yanıma uğramadın.
- Buraya kadar gelmiş de yanıma uğramamış.

Pişmanlık Cümleleri

Yapılan bir hata veya yanlış sonucunda duyulan üzüntüyü belirten cümlelerdir.

- Keşke ona bu sözleri söylemeseydim.
- Bu arabayı almamız bir hataydı.
- İyi tanımadığım birine güvenmemem gerekirdi.

Hayıflanma Cümleleri

Bir kişinin herhangi bir olaydan veya yapmadığı bir işten dolayı duyduğu üzüntüyü anlatan cümlelerdir.

- Öğretmenin anlattıklarını keşke defterime yazsaydım.
- Gençlikte bir güzel gezip eğlenmek varmış.
- Ayrılmadan önce kalbimden geçenleri söyleseydim keşke.

Beklenti Cümleleri

Bir kişiden veya herhangi bir durumdan bir şey bekleme, umma anlamı içeren cümlelerdir.

- Ankara'ya geldiğinde beni aramasını umuyorum.
- Bizi bu sefer daha sıcak karşılayacağını düşünüyorum.

Gerçekleşmemiş Beklenti Cümlesi

Beklenenin gerçekleşmediğinin anlatıldığı cümlelerdir.

- Ankara'ya geldiğinde beni arar sanmıştım.
- Bizi bu sefer daha sıcak karşılayacağını düşünmüştük.

Gerçekleşmiş Beklenti Cümlesi

Beklenenin gerçekleştiğinin anlatıldığı cümlelerdir.

- Onun iyi bir okul kazanacağını biliyordum.
- Bizi bu sefer daha sıcak karşılayacağını biliyordum.

DİKKAT

Hayıflanma cümleleri ile pişmanlık cümleleri arasındaki fark şudur: Hayıflanma cümlelerinde yapılmayan bir işten ya da kaçırılan bir fırsattan dolayı duyulan üzüntü anlatılır, pişmanlık cümlelerinde ise yapılan bir işten dolayı duyulan üzüntü söz konusudur.

- Keşke tercihlerimin en başına Türkçe öğretmenliğini yazsaydım.
- Keşke tercihlerimin en başına Türkçe öğretmenliğini yazmasaydım.

Beğeni Cümleleri

Bir varlığa veya bir olayın sonucuna yönelik beğenme, takdir etme, övme veya onaylama işini bildiren cümlelerdir.

- Her türlü rezaletin yaşandığı bu çevrede dürüst ve tertemiz bir insan olarak yetişti.
- Araba dediğin böyle rahat ve geniş olmalı.
- İnsanları ikna etme konusunda senden daha başarılısını tanımıyorum.

Özlem (Hasret) Cümleleri

Geçmişte yaşanan günlerin tekrar yaşanma isteğini ya da bir yeri veya kişiyi görme isteğini dile getiren cümlelerdir.

- Yıllardır görmediğim köyüm burnumda tütüyor.
- Eskiden bayramlar bir başka kutlanırdı.
- Nerede o eski Türk filmleri?

Çaresizlik Anlamalı Cümleler

Herhangi bir durum karşısında bir şey yapmayı isteyip de yapamayı ifade eden cümlelerdir.

- Bu konuda ne kadar çabalsak da elimizden bir şey gelmiyor.
- Size yardım edebilmeyi isterdim ama elim kolum bağlı.

Usanç Anlamalı Cümleler

Sürekliliği olan ve artık rahatsızlık veren bir konuyla ilgili bıkkınlığı ifade eden cümlelere usanç adı verilir.

- Öf! Bu işlerden ne zaman kurtulacağız?
- Apartmandaki bu gürültü canıma yetti artık!

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelere hakim olan duyguları yazalım.

- Her şey iyiyken işleri birden bozulması mı?
- Nerede nasıl davranacağını bir türlü öğrenemedin.
- Siz söylediğiniz zaman bu işi halletseydim keşke.
- Ben de üzuldüm ama yapabileceğim bir şey yok.
- Böylesi bir insanla arkadaşlık kurmak büyük bir hataydı.
- Param varken bir kısmı ile yatırım yapmalıydım.
- Nerede çocukluğumun dertsiz tasasız günleri.
- Beni merak edip arayacağını sanmıştım.
- Bu sınavdan yüksek not almayı umuyorum.
- Hatalarını düzeltmekten fenalık geldi artık.
- Dört kişi biriktirdiğiniz para bu kadar mı?
- Yaşına başına bakmadan akıl öğretmeye kalkıyor.
- Yıl sonu raporları tam istediğim gibi olmuş.
- Öğrenciler her ay birer kitap okuyacak.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bulunan duygu yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Kış gelince yiyecek bulmakta zorlanan hayvanları beslemek için bir ekip kurmanız gerçekten de takdir edilmesi gereken bir durum. (Üzüntü)
- B) Perşembe günleri alışveriş yapmak için ilçe pazarına kadar geliyorsun da evime uğrayıp bir bardak çayımı içmiyorsun. (Sitem)
- C) Bizler akşama kadar bir tane bile balık tutamazken Serdar nasıl oluyor da kısa zamanda kovağını dolduruyor? (Merak)
- D) Otobüste oturan bu kadar genç varken yaşlı insanların ayakta gitmelerine bir anlam veremiyorum. (Yakınma)

Örnek

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde sitem anlamı vardır?

- A) Ortaokul yıllarında geçirdiğim günleri çok arıyorum.
- B) Akşam yemeğini bir türlü zamanında yiyemediğini söylüyor.
- C) Herkes için bir şeyler yaptınız, ben sizin arkadaşınız değil miyim?
- D) Kuşların yemini ve suyunu verdiğini düşünüyordum.

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde cümlede bulunan duygu yanlış gösterilmiştir?

	Cümleler	Duygular
A)	Sınava gireceğim okula bir gün önce gidip yerini iyice öğrenmeliydim.	Hayıflanma
B)	Bu kadarlık ekmekle beş kişinin doymasına imkân yok.	Küçümseme
C)	Evde birkaç saat yalnız kalıp kitap okumayı bana çok gördün.	Sitem
D)	Bilgi yarışmasında ilk üçe gireceğini hiç düşünmemiştim.	Şaşırma

Örnek

Bir olay veya durumun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmemesiyle ilgili kesin olmayan yargıları bildiren cümlelere ihtimal cümleleri denir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde ihtimal anlamı vardır?

- A) Anneannemlerin bahçesindeki domatesler çoktan kızarmıştır.
- B) Piknik yaptığımız yerden ayrılırken arkamızda çöp bırakmamalıyız.
- C) Eski ormanlardan, yol kenarlarında tek tük karaağaçlar, gürgenler ve kavaklar kalmış.
- D) Yağmur böyle yağmaya devam ederse köyün eski köprüsü sel yüzünden yıkılacak.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?
Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerede o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Bu şiirde aşağıdaki duygulardan hangisi yoktur?

- A) Küçümseme B) Şaşırma
C) Sitem D) Özlem

1. Bir başkaydı geçmişte kalabalık aile sofraları. **a.** Acıma
2. Nasıl olur da bu soruyu çözemezsin! **b.** Özlem
3. İçim parçalanıyor bu hâllerini gör-dükçe. **c.** Abartma
4. Bin kere söyledim dişlerini fırçala diye. **d.** Şaşırma

Numaralanmış cümlelerle taşıdıkları duygular aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

- A) 1 - b, 2 - d, 3 - c, 4 - a B) 1 - c, 2 - d, 3 - b, 4 - a
C) 1 - a, 2 - c, 3 - d, 4 - b D) 1 - b, 2 - d, 3 - a, 4 - c

- ◆ Fotoğraf makinesini kurcalamadan önce kullanma kılavuzunu okumalıydım.
- ◆ İnsanların yeşili koruyup sevdiği bir dünyayı mumla anıyorum.
- ◆ Hayret! Nasıl oldu da Berat bilgisayarın başından kalktı?
- ◆ Bu kadarlık yemekle biz değil karıncalar bile doymaz.

Bu cümlelerde aşağıdaki duygulardan hangisinin örneği yoktur?

- A) Özlem B) Şaşırma C) Küçümseme D) Pişmanlık